

ALKOHOLPOLITISK HANDLINGSPLAN OG RETNINGSLINJER FOR SALGS- OG SKJENKEBEVILLINGER

2024-2028
VEDTATT AV
KOMMUNESTYRE

INNHALDSFORTEGNELSE

1. Bagrunn	4
1.1. Nasjonale mål og strategier	5
2. Folkehelseutfordringer	6
2.1. Folkehelseutfordringer på Hvaler	8
2.2. Levekår, folkehelse og ruskonsekvenser for barn og unge	9
2.3. Levekår, folkehelse og ruskonsekvenser for voksne	16
2.4. Idrett og rus	18
2.5. Vold knyttet til alkohol	18
3. Kommunale mål og tiltak i folehelserettede planstrategier	19
3.1. Arbeid for å forbedre samhandling	19
3.2. Arbeid for ansvarlig alkoholhåndtering	20
3.3. Arbeid for å redusere bruk av rusmidler for å begrense følgeskader	20
4. Kommunen som bevillingsmyndighet	21
4.1. Geografiske og andre hensyn	22
4.2. Næringsliv	22
4.3. Orden og trafikk	23
4.4. Gjestehavner - Båt	23
4.5. Kommunens kontrollvirksomhet	24
5. Innsatsområder og tiltak	24
5.1. MAKS uteliv i Nedre Glomma regionen	24
5.2. Ansvarlig alkoholhåndtering	26
5.3. Trygge arrangementer og festivaler for barn og unge	26
5.4. Støy	27
5.5. Universell utforming	27
5.6. AV-OG-TIL	28
5.7. Arbeidslivskriminalitet – lovlig arbeidskraft, Anstendige arbeidsvilkår, herunder minstelønn	28
6. Retningslinjer for salg og skjenking av alkohol	29
6.1. Bevillingshaver, styrer og stedfortreder	29
6.2. Vandel og egnethetsvurderinger	30
6.3. Det gis ikke skjenkebevilling til følgende	30
6.4. Særskilte områder	30
6.5. 18-års steder	30
6.6. Idrettsarenaer	31

6.7. Andre aktivitetsarenaer som for eksempel bowlinghall og lignende	31
6.8. Festivaler/større arrangementer	31
6.9. Salgsbevilling, Nettsalg og hjemlevering	32
6.9.1. Alderskontroll, legitimasjonsplikt, hentepunkter og kontroll.....	32
6.10. Uteservering	34
6.11. Musikk, spilletid og støy	34
6.12. Alder og alkoholgrupper for steder med faste bevillinger	34
6.13. Vakt.....	35
6.14. Omsetning/bevillingsgebyr	35
6.15. Ansvarlig vertskap/Ansvarlig vertskap e-læring	35
6.16. Dialogmøte	35
6.17. Kontroll	36
6.17.1. Samordnet kontroll	36
6.17.2. IK-alkohol.....	36
6.18. Tre-partssamtaler	36
6.19. Skjenketider	37
6.20. Salgstider	37
6.21. Vinmonopolet.....	37
6.22. Rullering av planen	38
7. Vedlegg og referanseliste.....	39

1. BAGRUNN

Det følger av alkohollovens § 1-7d at kommunen er pålagt å utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. Lovgivers intensjon er at handlingsplanen skal fremstille en samlet oversikt over utfordringsbildet bruk av rusmidler skaper og være grunnlaget for forebyggende og skadegrensende tiltak.

Alkoholoven §1.1.

... å begrense de samfunnsmessige og individuelle skadene som alkohol kan medføre, og begrense forbruket

Utvikling av alkoholpolitisk handlingsplan må også ses i sammenheng med folkehelselovens formål om å «fremme folkehelse, forebygge sykdom og utjevne sosiale helseforskjeller». Dette er noe annet og mer en retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger.

Alkoholpolitisk handlingsplan danner grunnlaget for fastsettelse av retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger. Planen må vedtas før ny bevillingsperiode begynner, 30. september året etter kommunestyrevalget.

Under behandlingen av «Folkehelsemeldingen- Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar» i 2023, forpliktet Stortinget seg til WHO sitt mål om å redusere omfanget av skadelig alkoholbruk med 20 prosent innen 2030. Dette kan vanskelig nås om ikke kommunene arbeider mot samme mål. Samarbeid, samhandling og et bredt engasjement er en forutsetning for å gjennomføre tiltakene. Alkoholpolitisk handlingsplan skal gi tydelige og gode rammevilkår og legge til rette for en langsiktig og seriøs næring. Utelivsnæringen skal ha gode og forutsigbare rammebetingelser som stimulerer til et trygt, kompetent og variert uteliv med høy kvalitet. Planen gir retning og beskriver innsats innen forebyggende arbeid og ansvarlig alkoholhåndtering ved samarbeid med politiet og utelivsnæringen. Det gir føringer for forebyggende innsats som skal sikre trygg oppvekst for barn og unge.

En folkehelsevurdering er en vektning av ulike hensyn. I alkoholpolitisk sammenheng veier gevinstene av en restriktiv alkoholpolitikk tungt. I en vurdering av tiltak på lokalt plan, vurderes gevinster og kostnader ved ulike faktorer opp mot hverandre. I vurderingen vil positive effekter av en god utelivsnæring, som arbeidsplasser og sosiale møteplasser, høre med. I alkoholloven søkes slike kryssende hensyn ivaretatt. Både folkehelsemessige og næringspolitiske interesser kan vektlegges i tildelingspolitikken. I lovens formålsparagraf presiseres imidlertid at folkehelseperspektivet og øvrige alkoholpolitiske hensyn skal vektlegges tyngre enn næringspolitiske hensyn. Internasjonal faglitteratur støtter denne tilnærmingen, og konkluderer med at det vil være klart større gevinster for samfunnet totalt ved å redusere skadelig alkoholbruk, enn det vil være ulemper ved å være restriktiv. Kunnskapen om effektive tiltak for å redusere sykdom og skade knyttet til alkoholbruk, er stor.

1.1. NASJONALE MÅL OG STRATEGIER

Det er bred enighet om at utjevning av sosiale forskjeller er den viktigste prioriteringen, at folkehelse blir mest påvirket av forhold utenfor helsesektoren og at det skal settes inn tiltak der de virker best for de som trenger det mest. Bruk av rusmidler er blant de viktigste risikofaktorene for død og for tapet av friske leveår.

Formålet er å ivareta befolkningens helse ved å begrense og forebygge de samfunnsmessige og individuelle skadene som bruk av alkohol kan innebære jfr. Alkoholovens §1. Beskyttelse av barn og unge er særlig viktig i denne sammenheng. Alle tiltak og føringer i planen skal måles mot dette formålet. Et viktig virkemiddel er kommunens forvaltning av salgs- og skjenkebestemmelsene.

FNs bærekraft mål 3 er: «*Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder*». Alkohol utgjør en trussel for å nå FNs bærekraftsmål. Det gjelder også for andre målsettinger som trafiksikkerhet, vold og likestilling. Kommunen er en sentral aktør i arbeidet med å begrense skadelig alkoholbruk og det totale alkoholkonsumet. Alkohol har skadevirkning for både personen selv, barn og unge, familier og samfunnet. Det er derfor nødvendig å avgrense forbruk av alkohol.

Regjeringen vil i 2024 legge fram en forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet, og starte opp et nasjonalt rusforebyggende program for barn og unge. Stortinget har sluttet seg til Nasjonal alkoholstrategi 2023-2030, med seks hovedprioriteringer.

1. Videreføre hovedlinjene i alkoholpolitikken.
2. Understøtte alkoholforebygging i kommunene.
3. Forsterke tidlig innsats mot skadelig alkoholbruk.
4. Fremme alkoholfrie arenaer i samarbeid med frivilligheten, idretten, skolen og arbeidslivets parter.
5. Styrke kunnskapen og kompetansen om alkohol.
6. Prioritere forskning på sykdomsutvikling og skader knyttet til alkohol.

2. FOLKEHELSEUTFORDRINGER

Å drikke alkohol er forbundet med risiko for å utvikle helseproblemer som psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser, inkludert alkoholavhengighet. Alkoholbruk øker risikoen for kreft i munn, svelg, spiserør, lever, tjuk- og endetarm, bryst og magesekk. Selv et lavt inntak av alkohol gir økt kreftrisiko.

Alkohol er det mest utbredte rusmiddelet i befolkningen. Størstedelen av helsemessige og sosiale rusproblemer i samfunnet er knyttet til alkohol, inkludert skader som skyldes trafikkulykker, vold, drukning og selvmord. Dødelige alkoholrelaterte skader forekommer gjerne i relativt yngre aldersgrupper. Alkoholforbruk i svangerskap kan forårsake føtalt alkoholsyndrom og fødselskomplikasjoner. Forskning viser at også spermene påvirkes av alkohol.

Alkoholbruk medfører en rekke skadevirkninger for både personen selv, tredjepersoner, og samfunnet. I en rapport utarbeidet av Oslo Economics i 2022 kommer det frem hvor mye alkoholbruken i Norge koster det norske samfunnet. Den totale summen er beregnet til 100 milliarder kroner.

Rapport Oslo Economics 2022 viser samfunnskostnad til alkohol i Norge. Illustrasjon: AV-og-TIL

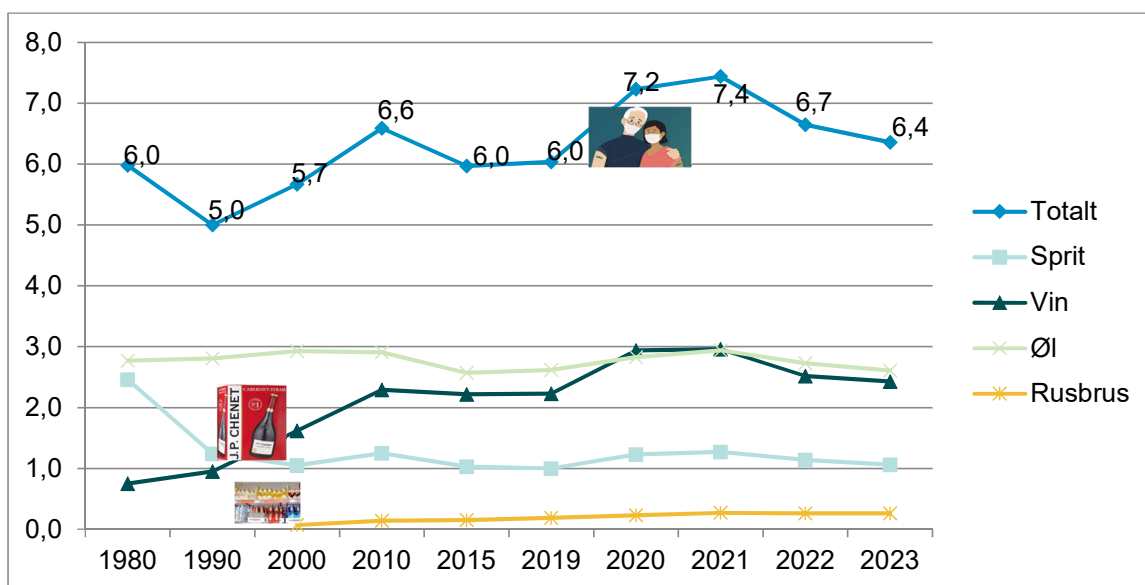
Selv om vi i Norge drikker mindre alkohol pr. innbygger enn de fleste land i Europa, er kostnadene omfattende både menneskelig og økonomisk. Rapporten godtgjør at en liten økning av totalkonsumet vil ha omfattende konsekvenser. Det betyr at også en liten nedgang i konsumet vil ha stor betydning. Det anslås at antall personer med alkoholbrukslidelser i Norge er mellom 5-8%, som utgjør 175-350 000 personer, og at det i gjennomsnitt er 3 personer i nær familie som er direkte berørt. Av disse er om lag 90 000 barn. I 2020 ble det registrert 386 alkoholutløste dødsfall.

Personer med alkoholbrukslidelse har rett til helsehjelp. Det er et problem at mange forsøker å skjule sitt rusproblem og oppsøker ikke helsehjelp. Samtidig er helsevesenet for dårlig til å avdekke ruslidelser. Det betyr ikke bare at de som trenger og kan ha nytte av helsehjelp ikke får det, men også at vi ikke i tilstrekkelig grad fanger opp begynnende problemer og forebygger ikke godt nok. Rapporten regner med rundt 30 000 tapte leveår hvert år i Norge som følge av alkoholbruk.

For å nå målet om 20 % reduksjon av totalkonsumet av alkohol kreves det en tydelig og helhetlig alkoholpolitikk. Hensynet til folkehelse må vektlegges fremfor andre hensyn, som økt tilgang til alkohol og næringsutvikling. Tiltak for å redusere totalkonsumet må rettes mot hele befolkningen.

I Norge har vi en liberal drikkekultur. Fra 1990 har omsetningen av alkohol økt kraftig. De viktigste driverne er at studenter, kvinner og eldre nå drikker mer enn tidligere generasjoner. Menn drikker mer enn kvinner, men vi ser en utligning mellom kjønnene blant de yngste.

Økningen i 2020 kan forklares med pandemi og stengte grense. Det er omsetningen av vin som utgjør økningen fra 1990 og fram til 2020. I denne perioden ble vi introdusert for 3 liters kartonger, som gjorde tilgjengeligheten til alkohol lettere, kjøpekraften steg og vi reiste mer og tok med oss drikkekultur fra vinproduserende land.

Det er fremdeles mer vanlig å vise misnøye når noen ikke skal drikke alkohol, samtidig som vi har lett for å akseptere atferd av berusede som vi ellers ville reagert negativt på. Å drikke seg beruset er i Norge ikke bare akseptert, men også forventet.

Folkehelseloven sier at kommunen skal fremme befolkningens helse, og beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning. Den viktigste

rusmiddelforebyggende innsatsen som kan gjennomføres er å tilrettelegg for et helsefremmende samfunn med trygge oppvekstsvilkår.

Folkehelseloven pålegger kommunen å ha oversikt over faktorer som påvirker folkehelsen, deriblant rusproblemer. Kommunen skal også påse at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter.

I de vinproduserende landene drikkes det alkohol ofte, men ikke mye ved hver anledning. Det medfører store somatiske helseplager. Langvarig høyt alkoholforbruk øker risikoen for sykdommer blant annet i hjerne og nervesystemet, leversykdommer, betennelse i bukspyttkjertelen, høyt blodtrykk, hjerneslag og enkelte kreftformer.

I Norge og andre Nord Europeiske land drikker vi sjeldnere men mye. Allikevel er alkohol en av de viktigste årsaken til tapte friske leveår. I tillegg til de somatiske lidelsene kjennetegnes vår måte å drikke på at vi utsetter oss selv og andre for skade og ulykker. Det anslås at alkohol er involvert i mellom 70 og 80% av voldstilfellene. Utøvelse av vold og seksuelle overgrep skjer vanligvis mellom bekjente og under påvirkning av rus.

Bruk av alkohol bidrar til at sosial ulikhet i helse forsterkes. En enkel forklaring er at mennesker med flere risikofaktorer i sine liv opplever at disse blir forsterket ved bruk av alkohol. De som har mange beskyttelsesfaktorer som ramme rundt sine liv håndterer hendelser og ulike former for stress bedre. De viktigste årsakene til sosial ulikhet er utdanning og inntektsforskjeller, som igjen speiles i hva slags arbeid en har og boforhold. Å utjevne ved å bedre disse rammebetingelsene er et nasjonalt mål.

2.1. FOLKEHELSEUTFORDRINGER PÅ HVALER

Kommunen, politiet og utelivsbransjen er ansvarlig for å gi innbyggerne gode, trygge møtesteder og redusere rusrelaterte skader og ulykker i lokalmiljøet. Det innebærer også å svekke faktorer som medfører helserisiko, ved å forebygge. Servering og salg av alkohol kan gi inntekter, arbeidsplasser og trivsel i kommunen, men det kan også medføre kostnader og menneskelige lidelser. Kommunene skal derfor ha folkehelseperspektivet med i alkoholpolitikken.

Det er vanskelig å få en god oversikt over alkoholforbruket hos voksne., det er mange gråsoner. Forbruket blir ikke registret som misbruk før de selv oppsøker hjelpeapparater for hjelp til rusproblem, eller at det avdekkes i forbindelse med andre sosiale eller helsemessige utfordringer. Det er viktig å huske at antall registrerte med tiltak fra kommunen ikke er uttømmende, da det antagelig finnes personer i kommunen med rusproblem, som ikke har mottatt tjenester for dette.

Hvaler skiller seg ut fra tilsvarende kommuner. Det er relativt mange serverings- og salgsbevillinger i forhold til innbyggertallet. De fleste bevillingene blir kun benyttet i sommerhalvåret. Antall salgs- og skjenkesteder på Hvaler har vært stabil i de siste årene.

Total alkoholomsetning fra butikk, skjenkesteder og Vinmonopol på Hvaler er 617 052 liter i 2022. Det er et anslag at det konsumeres mellom 20-25 % mer alkohol enn nasjonal omsetning. Konsumet av alkohol på Hvaler framstår som oversiktlig, men man bør allikevel være bekymret for mørketallene, jmf. grensehandel og illegal omsetning

Omsetning i liter 2020-2022 i nedre Glomma region

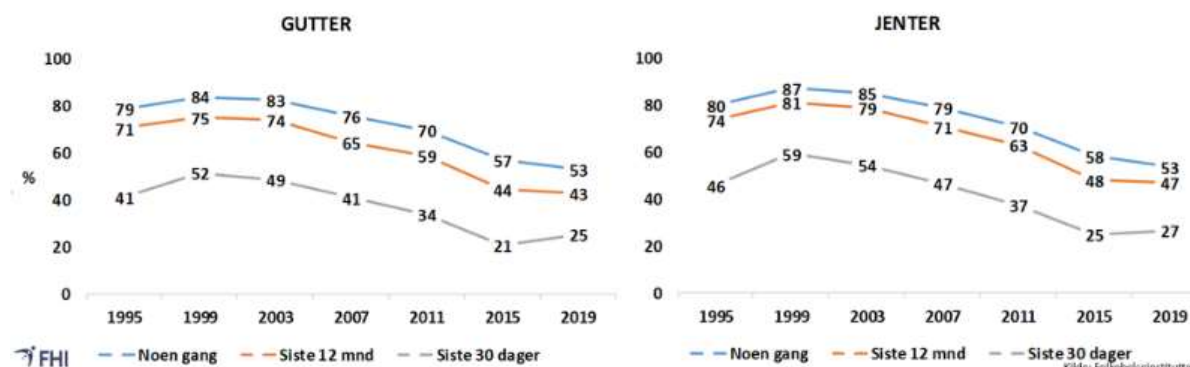
	Sarpsborg			Fredrikstad			Hvaler		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Salgs-steder	34	33	35	49	53	52	8	8	8
Klasse 1	2 308 525	2 120 899	1 635 885	3 892 401	4 126 845	3 105 333	346 954	493 211	380 509
Skjenke – steder	49	51	56	98	93	95	22	21	21
Klasse 1	177 893	138 515	193 620	431 597	466 780	653 189	67 055	78 639	82 141
Klasse 2	24 421	21 248	32 648	127 955	126 416	168 640	13 092	18 468	17 577
Klasse 3	3 429	3 232	5 096	13 361	17 778	24 062	833	2 360	1 954
Liter tot. Skjenk	205 743	162 995	231 364	572 913	610 974	845 891	80 980	99 467	101 672
Omsetning Vinmonopolet									
Klasse 2	957 020	897 800	530 306	1 418 017	1 409 711	1 005 579	20 426	170 397	115 226
Klasse 3	172 951	179 688	124 925	216 805	227 452	70 958	171 995	21 293	15 540
Liter totalt.	1 129 971	1 130 525	692 398	1 634 822	1 675 624	1 079 349	192 421	196 277	134 871

I kommunens samfunnsplan er visjonen til Hvaler; «Vårt Hvaler - også for de som kommer etter oss.» Videre står det «Hvaler skal være en selvstendig og god kommune som utnytter alle fordelene ved å være liten. Vi har god oversikt og korte avstander fra beslutningstager til innbygger. Et godt samarbeid på tvers av fag og folk gjør at vi utnytter alle våre ressurser på best mulig måte». Ett av satsingsområdene er sosiale forhold i Hvaler kommune.

2.2. LEVEKÅR, FOLKEHELSE OG RUSKONSEKVENSER FOR BARN OG UNGE

Barn og ungdom er en spesielt sårbar gruppe når det gjelder voksnes bruk av alkohol, både på fosterstadiet og i oppveksten. Foreldres alkoholbruk kan få negative konsekvenser for barna på en rekke områder. 90.000 barn i Norge har minst en foreldre med alkoholbrukslidelse. Og mellom 50-150 000 barn har minst en foreldre med risikofyllt alkoholkonsum. Foreldres rusmiddelmissbruk kan svekke omsorgen for, og tilknytningen til barna. Ungdom som har sett foreldrene hyppig beruset, er mer utsatt for fysisk vold eller trusler om vold, depresjonssymptomer og selvmordstanker, og for en negativ relasjon til foreldrene. Mors alkoholbruk under svangerskapet kan skade det ufødte barnet. Skadene kan bl.a. vises som konsentrasjons- og lærevansker og hyperaktivitet. Foreldrenes

drikkevaner kan få betydning for barn/unges eget forhold til alkohol. Et gjennomgående funn er at aksept av alkoholbruk fra foreldres side, og alkoholrelaterte liberale holdninger/regler fører til høyere forbruk blant ungdom.

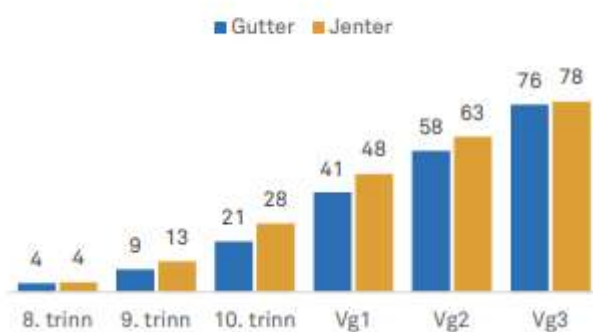

Figur 2. Andel gutter og jenter i alderen 15-16 år som oppga å ha drukket alkohol noen gang, i løpet av siste 12 måneder og i løpet av siste 30 dager, 1995-2019.

Tabellen viser at vært en nedgang i bruk av alkohol blant unge siden år 2000, og at jentene oppgir å ha drukket noe oftere enn guttene. Fra 2015 flater kurvene ut, og de siste ungdomstallene tyder på at vi nå har hatt en liten oppgang. Statistikk fra perioden med pandemi er vanskelig å tolke inn i det store bildet.

Fra Ungdata vet vi at ungdom har samme type drikkemønster som voksne. De drikker sjelden, men mye når de drikker. Samtidig vet vi at ungdomshjernen ikke er ferdig utviklet. Det innebærer at evnen til å planlegge eller følge en plan er svakere og viljen til å ta risiko høyere. Alkohol forsterker dette. Ungdom trenger bistand fra både pårørende og samfunnet for å minimere risiko. Konsekvensene av egne eller andres uheldige valg, som å bli utsatt for eller utsette andre for ulykker, vold, overgrep og krenkelser har ungdommen med seg i et lang liv.

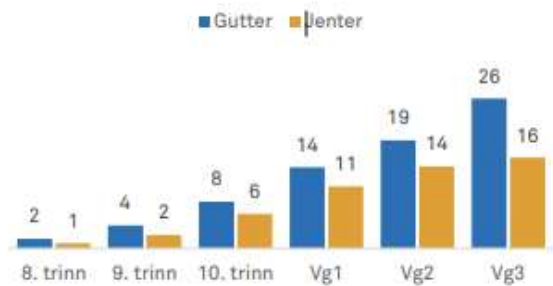
Prosentandel som har vært beruset i løpet av det siste året. Blant gutter og jenter på ulike klassetrinn

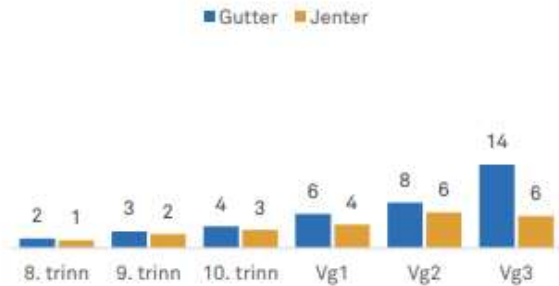
Ungdata: 2022 Hele landet

Bruken av illegale rusmidler er økende. Dette gjelder spesielt cannabis. Beslag som er analysert av Kripos viser at styrkegraden av THC, virkestoffet i cannabis, er mangedoblet de siste årene.

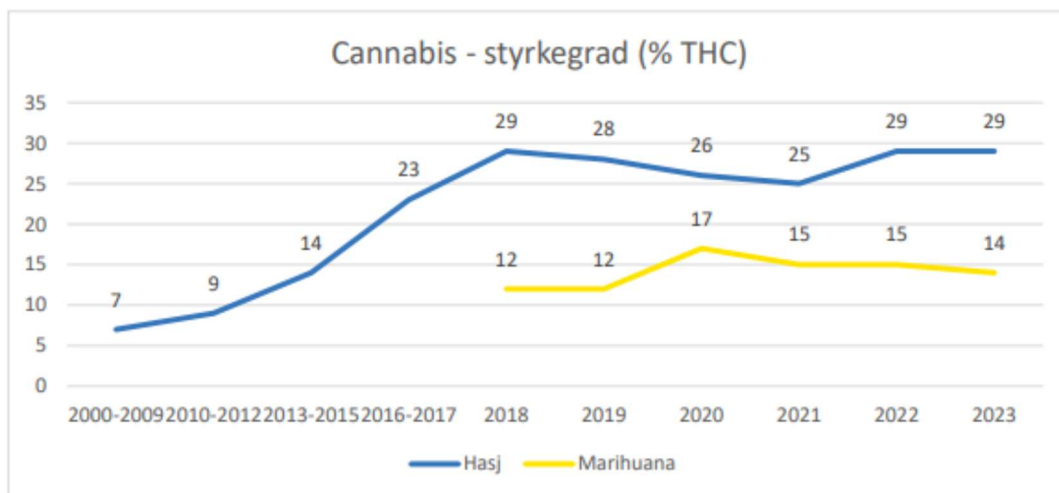
Prosentandel som har brukt hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant gutter og jenter på ulike klasstrinn

Prosentandel som har brukt andre narkotiske stoffer enn hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant gutter og jenter på ulike klasstrinn

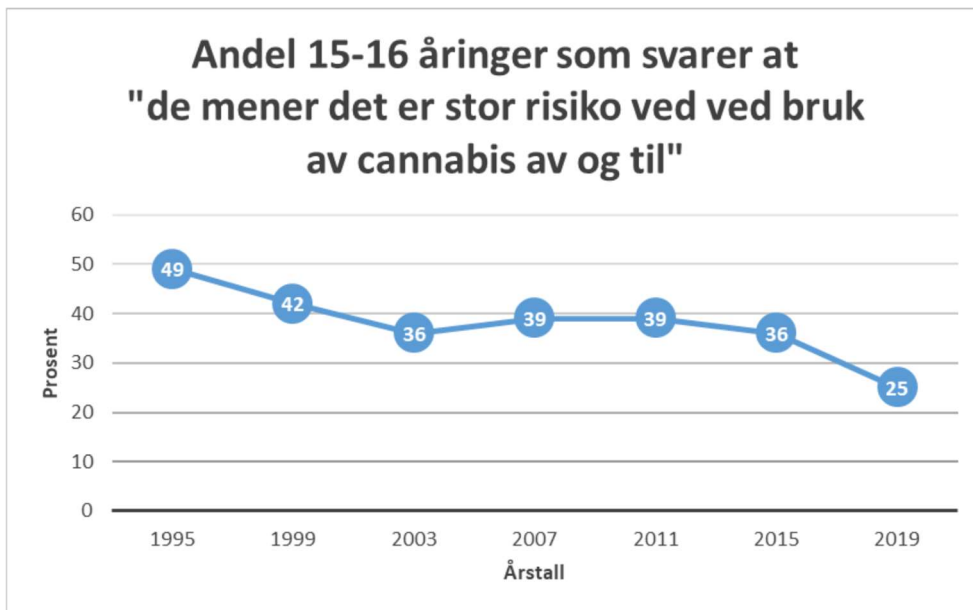

Ungdata 2022 – Hele landet

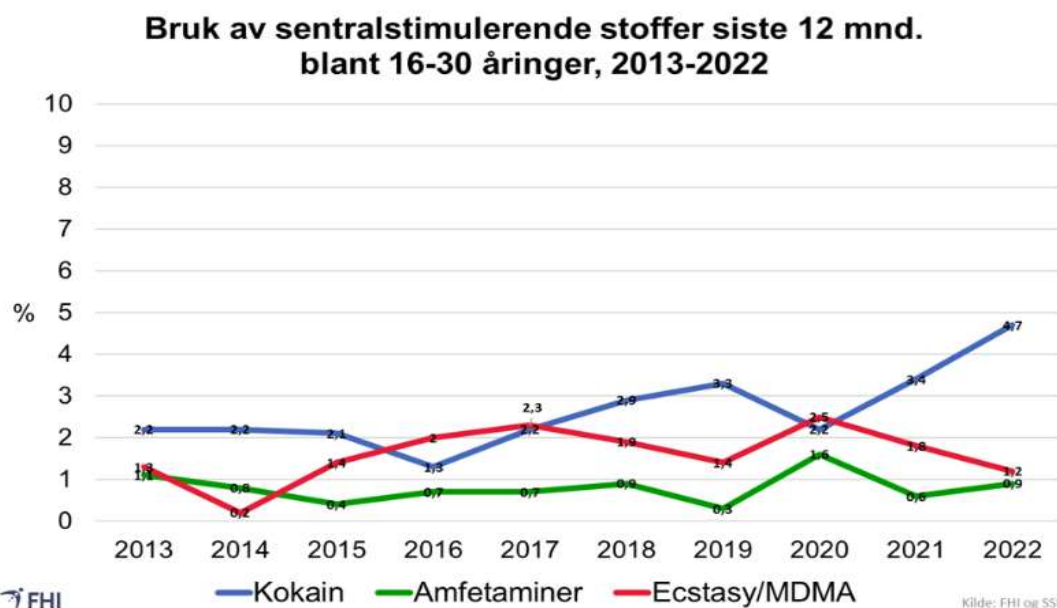

Samtidig som styrkegrad og skadepotensialet i cannabis øker, vurderer ungdom bruken av cannabis som mindre risikabelt. Ungdom oppsøker nå i større grad helsehjelp for sin bruk av cannabis enn tidligere, og flere blir tatt for bilkjøring i påvirket tilstand.

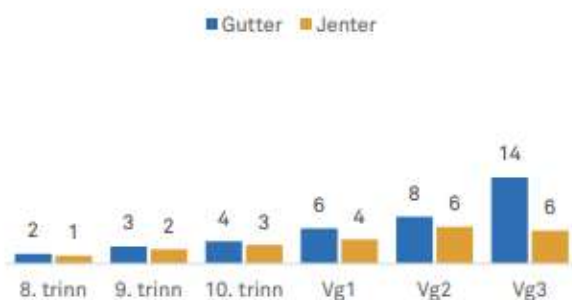
Bruk av andre illegale rusmidler varierer mer. De siste årene er bruken av Ecstasy/MDMA redusert, mens bruken av kokain er mer enn doblet.

Figur 6: Andel i alderen 16-30 år som oppga å ha brukt kokain, amfetaminer eller ecstasy/MDMA i løpet av siste 12 mnd. i perioden 2013-2022. Kilde: FHI og SSB

Prosentandel som har brukt andre narkotiske stoffer enn hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant gutter og jenter på ulike klassetrinn

Ungdata 2022 – Hele landet

Skadelig bruk av rusmidler er ofte del av et større problembilde der psykososiale vansker, sosioøkonomiske faktorer og relasjonsproblemer spiller inn og påvirker barna. Negative konsekvenser av foreldres rusmiddelbruk for barn er ikke bare knyttet til storforbruk eller avhengighet, men også til mindre omfattende bruk, og kan få betydning for barn/unges eget forhold til alkohol.

Politiet er bekymret for ungdoms samlede bruk av rusmidler, og grensene for å benytte disse. Om alkoholbruken blant unge er større eller mindre enn tidligere kan ikke politiet si noe sikkert om, men det fremstår for politiet som at normene og terskelen rundt alkoholbruk og andre rusmidler har endret seg. Dette er synlig særlig på merkedagene som nyttårsaftnen, 17 mai, med flere, hvor en ser at ungdom inntar alkohol på offentlig sted i sentrumsområder på en annen måte en tidligere. Det kan virke som at det har vært en alminneliggjøring av bruk av alkohol, også blant ungdom, de siste årene knyttet til det offentlige rom.

Bekymringen til politiet er at hvis denne alminneliggjøringen får fortsette så vil dette kunne føre til at det samlede alkoholbruk for ungdom øker, som igjen vil øke faren for vold og overgrep. Politiet vet at økt beruselsesgrad fører til mer vold og flere overgrep. Politiets oppfatning er at ofte, når det er vold og overgrep inne i bildet, og med ungdom innblandet, er også alkoholbruk en del av bildet. Det vil derfor i arbeidet mot vold og overgrep ha en god forebyggende effekt å få ned alkoholbruket. Det samme vil gjelde alkoholbruk i hjemmet der barn vokser opp. Politiet ser også i tilfeller hvor vold mot partner og eventuelt barn foregår, er ofte alkoholbruk en medvirkende faktor.

Barnekonvensjonen gir alle barn og unge under 18 år rett til å ha en trygg og god oppvekst, uansett hvem de er og hvor de bor.

Forskning viser at å drikke i ungdommen gir høyere risiko for tidlig demens. Videre viser forskning også at ungdom fra familier med lav sosialøkonomisk status har mer risikofylt drikkemønster. De debuterer tidlig, drikker oftere og er oftere ruset enn annen ungdom. Ved tidlig debut, drikkes det også oftere og mer alkohol gjennom hele livet. Veien er kort fra

Vi ser en kraftig økning i bruken av andre illegale rusmidler som også øker gjennom hele videregående, og når et toppunkt i vg3. Dette er direkte relatert til russefeiringen.

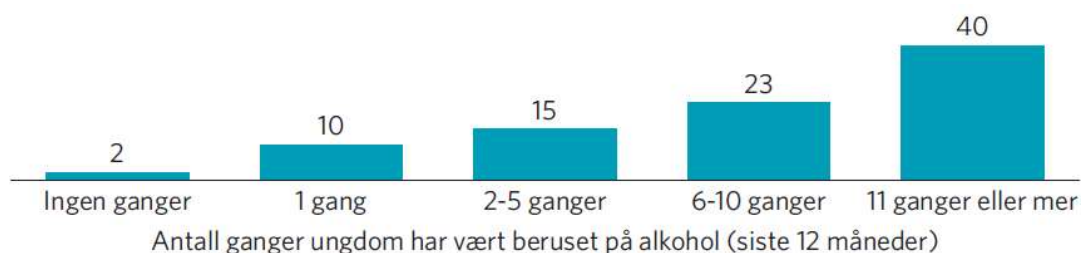
Det er verdt å legge merke til at ungdataundersøkelsen gjennomføres i februar/mars, før den «offisielle» russefeiringen har begynt, og at dette i vesentlig grad er knyttet til kommuner med russebuskultur.

alkohol til andre rusmidler. Det er mer vanlig blant ungdom som drikker seg beruset ofte og også bruke cannabis. De som bruker cannabis ofte, er sterkt overrepresentert blant de som bruker andre illegale rusmidler. Andelen unge som bruker illegale rusmidler, og som ikke rapporterer å ha drukket seg berust på alkohol er forsvinnende liten. Det er derimot en sammenheng mellom bruk av illegale rusmidler og doping.

Vi ser i noen områder at det er forhøyede tall i 9. trinn. Vi vet at konfirmasjon eller konfirmasjonsalder kan innebære aksept for, eller tillatelse til, å drikke alkohol eller være på steder der alkohol drikkes. Å utsette debut er en av de viktigste forebyggende tiltak som kan iverksettes.

Russefeiringen har spesielt i mer urbane strøk fått et rituelt preg. Mange ungdom planlegger hvem de skal gå på videregående skole sammen med, og lar det styre retningsvalg. Slik starter den lange russetiden fra 10. trinn eller vg1. Konseptruss, med russebussene i front, bidrar til omfattende bruk av alkohol og andre rusmidler. Samtidig bidrar konseptrussen til at noen holdes utenfor. Inntil tre års utenforskap, er å betrakte som vedvarende mobbing. Derfor har samtlige skolesjefer i fylkeskommunene nedsatt en arbeidsgruppe som lager en handlingsplan for en inkluderende avgangsmarkering. Kommunene bør være med i laget rundt elevene, og bidra i dette arbeidet.

Ungdata fra de siste årene tyder på at vi har en generell økning i bruk av illegale rusmidler, hovedsakelig cannabis og kokain. Økningen er markant i kommuner der russebuskulturen står sterkt. Vi finner det ved å se at både bruken av alkohol og illegale rusmidler øker den første tiden i vg1. Det er også slik at de ungdommene som oftest drikker alkohol er mer tilbøyelig til å bruke cannabis, og at de som bruker cannabis ofte, er mer tilbøyelig til å bruke andre illegale rusmidler. Vi finner enda sterkere sammenheng mellom bruk av cannabis og andre illegale rusmidler.

Figur 2. Prosentandel som har brukt cannabis etter hvor mange ganger ungdom har vært beruset på alkohol

Hvert tredje år gjennomfører studentsamskipnadene en helse- og trivselsundersøkelse. Denne synliggjør flere utfordringer knyttet til studentlivet. Mange rapporterer om ensomhet

og ulike uttrykk for ubalanse i tilværelsen. Nær halvparten av studentene rapporterer et risikabelt eller skadelig forbruk av alkohol.

Halvparten av studentene opplever at det drikkes for mye i studentmiljøene og 61% etterspør flere alkoholfrie tilbud. Samtidig sier 80% at de har latt være å delta på studentarrangementer fordi det drikkes for mye alkohol. Vertskommuner til studiesteder bør samarbeide om studentenes helse og trivsel, og på den måten oppnå mindre risikodriking, bedre folkehelse og gjennomføring av studiet.

Det er en vanlig oppfatning at organisert fritidsaktivitet fungerer byggende og forebyggende. For mange er det å kunne delta i aktivitet sammen med andre forskjellen på å ha gode sosiale relasjoner eller ikke. Fysisk aktivitet i grupper kan også være gode lavterskel tilbud og for eksempel inngå i naturterapi. Fra Ungdata vet vi at de som deltar drikker mindre enn de som aldri har vært med. Men man ser også at det er flere som prøver ut rusmidler for førstegang gjennom aktivitet i regi av frivillige eller organisasjoner. Kommunen må støtte opp om holdningsskapende arbeid i forhold til alkohol og rusmidler, og gi kunnskapsheving og veiledning for ledere og foreldre. Ungdata undersøkelsen viser også at de som derimot faller fra, drikker mer enn de som aldri har deltatt. De bruker også i større omfang illegale rusmidler. I følge kommunens samfunnsdel skal kommunen være en god tilrettelegger for idrett og kulturtilbud. Alle barn og unge på Hvaler skal ha rett til å delta på minst en fritidsaktivitet. En god oppvekst og utdanning skal fremme barn, unge og voksnes kunnskapsutvikling, ferdigheter og holdninger. De skal oppleve å mestre eget liv, og utvikle kompetanse til å delta i arbeidsliv, samfunn og være en del av et fellesskap med andre. Tjenesteområdet oppvekst skal arbeide for at Hvalersamfunnet har inkluderende og trygge oppvekstmiljøer med leke- og læringsarenaer som fremmer sosial kompetanse, mestring, tilhørighet og god helse. Hvaler kommune ønsker å ha et tilbud etter skoletid til barn i alle aldre.

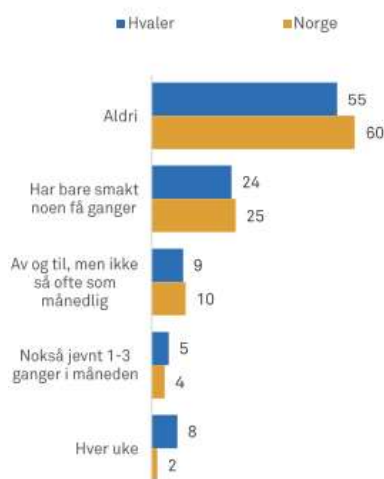
Unge som drikker, har økt risiko for å bli utsatt for ulykker. Ungdom er overrepresenterte i kriminalstatistikken, og er den aldersgruppa som er mest utsatt for lovbrudd som vold og seksuell vold. Det har vært en bekymringsfull økning i alvorlig ungdomskriminalitet både nasjonalt og på Hvaler siste året. Det er en liten gruppe som står for mye av denne økningen.

Ungdomsundersøkelsen på Hvaler 2022 viser at flere på ungdomsskolen har drukket så mye alkohol at de har følt seg tydelig beruset enn i 2017. Ungdom på Hvaler har et høyere forbruk av alkohol og hasj enn på landsbasis. At ungdom benytter rusmidler før 18 år, gir grunn til å følge med i ungdomsmiljøene, styrke rusfrie arenaer og forebyggende arbeid.

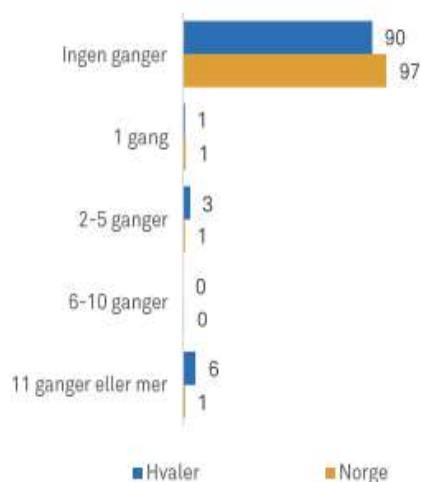

I ungdomsundersøkelsen stilles følgende spørsmål til unge:

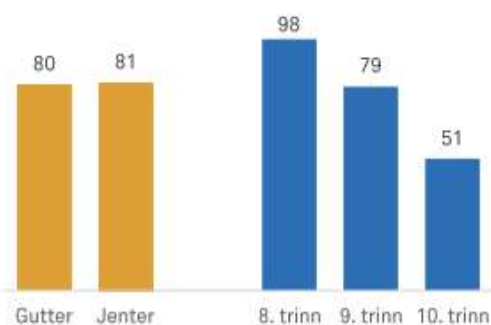
Hender det at du drikker noen form for alkohol? Prosent i Hvaler kommune og nasjonalt

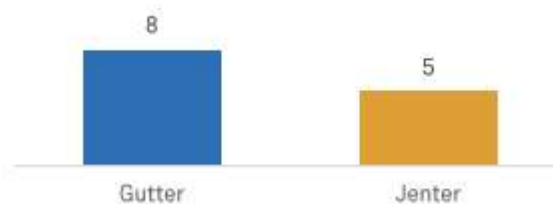
Hvor mange ganger i løpet av det siste året har du brukt hasj eller marihuana? Hvaler kommune og nasjonalt

Prosentandel som aldri har smakt alkohol eller bare har smakt noen få ganger. Blant gutter og jenter på ulike klassetrinn

Prosentandel som har brukt hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant gutter og jenter

Hvaler ungdomsskole elever sine svar i 2022. Illustrasjon ungdadata.

2.3. LEVEKÅR, FOLKEHELSE OG RUSKONSEKVENSER FOR VOKSNE

Dagens eldre har doblet alkoholforbruket sammenlignet med forbruket eldre hadde for ett par tiår siden. Det er blitt færre avholdne i denne aldersgruppen, og godt voksne og eldre drikker oftere alkohol sammenlignet med før. Det knytter seg gjerne til etablerte alkoholvaner og økt kjøpekraft/tilgjengelighet. Statistisk drikker de oftere, men ikke så store mengder.

En dobling av alkoholforbruket hos eldre fører til en firedobling av skadeomfanget. I folkehelsepolitikken inngår innsats for å fremme aktiv og sunn aldring. Eldre og rus handler ikke bare om alkohol, men eldre bruker også ulovlige rusmidler og kan bevisst eller ubevisst ha feil- og eller overforbruk av medisin. Dette er et problem, ikke bare i kombinasjon med alkohol. Når man blir eldre tåler man alkoholen dårligere, forbrenningen reduseres, og kroppen har mindre vann og muskelmasse å fordele alkoholen på. Det sett i sammenheng med feil medisinbruk, og økende inntak av alkohol, gjør de mer utsatt for både skader og sykdommer enn da de var yngre. Siden alkohol er vannoppløselig, og kroppen inneholder mindre vann med årene, skal det mindre til for å oppnå høyere promille. Kombinasjonen med alkohol og medikamenter er ofte uheldig.

Rusmiddelrelaterte helseskader er sosialt skjevfordelt. Grupper med lavere utdanning og/eller dårligere økonomi er mer utsatt enn andre for arbeidsledighet, sykefravær og uførhet.

Utsagnet «det må være lov å kose seg» enten det er helg, ferie eller helligdager, blir man ofte møtt med. Når stadig flere eldre drikker alkohol, vil mange av disse være besteforeldre som drikker i samvær med barnebarn. Dette er et viktig tema i arbeidet med eldre og alkohol.

Avdelingen for Helse og friskliv har over flere år sett økning av eldre med rusutfordringer som har behov for oppfølging og koordinering. Dette gjelder både eldre LAR-brukere og alkoholikere, hvor evnen til egenomsorg og funksjonsnivå er lavt. Gruppen eldre med alkoholoverforbruk er relativt stor og pådrar seg alkoholrelaterte skader; fall, gangvansker, underernæring, dårlige boforhold i større grad enn andre. Hvaler kommune har hvert år mennesker på korttidsopphold med alkoholrelaterte sykdommer.

Det er dermed viktig med forbyggende og holdningsskapende arbeid rettet mot eldre sitt alkoholforbruk. Kommunens helse- og omsorgstjenester med fastleger har behov for økt kunnskap om voksne og eldre sitt alkoholforbruk. Dette for å styrke innsatsen for å redusere alkoholkonsumet, og dermed styrke folkehelsen.

Andel uføre i Østfold øker, og økningen i andel unge uføre er bekymringsfullt. Det er særlig andelen uføretrygdede i aldersgruppen 18-29 år som er stor. Andelen unge uføre i Hvaler er langt høyere enn på landsbasis, og uføreandel er om lag 5 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet. På landsbasis er nesten 64 prosent av uføretrygdete uføretrygdet som følge av en psykisk lidelse eller muskel- og skjelettsykdom. Ifølge NAV har det siden 2010 vært en kraftig vekst i andelen med psykiske lidelser, mens andelen med muskel- og skjelettsykdommer har avtatt.

Befolkningsprognoser viser at det kan bli store skjevheter i aldersfordeling på Hvaler de neste 10/20 årene. I dag utgjør personer som er over 80 år og eldre 4,9% av innbyggerne på Hvaler. Innen 2040 vil det være 13%. Folkehelseloven skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, og til å utjevne sosiale forskjeller. Kommunen skal jobbe med folkehelsearbeid som fremmer befolkningens helse og trivsel, bedre sosiale og miljømessige forhold, og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.

2.4. IDRETT OG RUS

I Norge er det bred aksept for at idrett og arenaer der barn og unge deltar, skal være alkoholfrie. De viktigste målgruppene for idrettspolitikken er barn og ungdom. Idrett er en fellesskapsarena for alle som må tilrettelegge for trygghet. Helse- og omsorgsdepartementet vil i 2024 se nærmere på hvordan alkoholfrie arenaer kan forsterkes og utvikles i samarbeid med idretten, skoler og frivillig organisasjoner. Formålet er å legge til rette for alkoholfrie valg og øke aksepten for å ikke drikke alkohol på arenaer der barn under 18 år oppholder seg.

Kommunen har en sentral rolle i å skape alkoholfrie arenaer ved å sette aldersgrenser på arrangementer med vilkår i retningslinjene, samt bidra til rusfrie møteplasser og kulturaktiviteter for barn og unge. Kommunen har lyktes med å sette 18 årsgrense på arrangementer og festivaler. Det hindrer skjenking av mindreårige, og rusrelaterte skader og hendelser hos barn. Trygge alkoholfrie arenaer for barn vektlegges i programmet.

2.5. VOLD KNYTTET TIL ALKOHOL

Alkohol og vold er vevet sammen, og tiltak som begrenser folks alkoholkonsum kan ha en voldsforbyggende effekt. Det er blant annet vist at antall voldstilfeller varierer opp eller ned avhengig av skjenketidsslutt i helgene. 80% av voldstilfeller i Norden er offer/utøver alkoholfølsomt, og det er vist sameheng mellom beruseshyppighet og vold i nære relasjoner.

Forskning fra Norge har funnet at en økning i antall skjenkesteder er forbundet med økning i antall voldshendelser, og en økning i skjenketidene er forbundet med en økning i voldsomfanget nattetid i helgene. En betydelig andel av voldssituasjonene oppstår på eller like utenfor skjenkesteder. Folkehelseinstituttet viser til at forekomsten av vold og skader har en tydelig sammenheng med alkoholbruk. Omfang av vold kan reduseres gjennom å redusere alkoholkonsum og omfanget av beruselse. Ofte er både voldsutøver, -offer eller begge parter påvirket av ett eller flere rusmiddel. I de fleste tilfellene dreier det seg om alkohol.

Politiets statistikk på utelivsrelatert vold viser en markant nedgang i antall voldssaker i Fredrikstad og Hvaler. Fra å ha relativt mye uro, har man gjennom ulike innsatser lyktes med å redusere dette. Det vises bl.a. til det vellykkede samarbeidet i MAKS uteliv Nedre Glomma som en suksessfaktor for et trygt uteliv med ansvarlig alkoholhåndtering. Tall fra politiet i Fredrikstad viser at registrerte tilfeller av utelivsrelatert vold har sunket betraktelig fra 2019, da var det 45 registrerte voldssaker relatert til utelivet i. Pandemien i 2020-2022 med ulike smitteverntiltak og endringer i skjenketider påvirket voldstatistikken positivt med færre voldssaker, og et tryggere uteliv.

Trenden med synkende tall følger oss inn i 2024, per 01.09.2023 var det registrert 14 voldssaker relatert til utelivet i Fredikstad, og i løpet av hele 2023 var det null saker på Hvaler. En av årsakene til nedgangen i voldssaker er at politiet og kommunen har tett oppfølging av skjenkestedene med opplæring og veiledning.

3. KOMMUNALE MÅL OG TILTAK I FOLEHELSERETTEDE PLANSTRATEGIER

Kommunen har mange tjenester som arbeider for god folkehelse for befolkningen og gode oppvekstvilkår for barn og ungdom.

Forebyggende arbeid skjer på mange arenaer i kommunen f.eks. barnehager, skoler, i voksenopplæringen, i kulturskolen, fritidsklubben, biblioteket, besøkssenteret, i idrettsklubber og på kulturarenaene. Hvaler har alkoholfrie møteplasser for barn og unge. Det er godt forebyggende samarbeid mellom kommune, politi og frivillige organisasjoner om trygge møteplasser. Vår alkoholpolitikk må gjenspeile målene til kommunen.

Hvaler kommune vil derfor:

- Redusere skadelig alkoholbruk i befolkningen
- Ha gode og likeverdige tjenestetilbud til personer med skadelig alkoholbruk

3.1. ARBEID FOR Å FORBEDRE SAMHANDLING

Samordning og samarbeid for å redusere alkoholkonsumet, og rusrelaterte skader er avgjørende for å heve folkehelsen. Forebygging rettet mot voksne og eldre krever økt innsats og kunnskap om alkoholens skadevirkninger både i befolkningen, helse- og omsorgstjenester, og fastleger.

Tiltak

Kommunen og politiet har samarbeidsavtale for Politirådet med blant annet satsingsområder for å forebygge ungdomskriminalitet, samt kriminalitet og vold i offentlig rom.

Samarbeid og koordinering gjennom bruk av SLT- modellen (Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak) mellom kommunen, fylke, politiet og frivillige organisasjoner.

Samarbeidsmodellen MAKS uteliv i Nedre Glomma region om ansvarlig alkoholhåndtering og trygt uteliv. Utarbeide samarbeidsavtale mellom kommunene.

3.2. ARBEID FOR ANSVARLIG ALKOHOLHÅNTERING

Ansvarlig alkoholhåndtering handler om å unngå overskjenking, skjenking til mindreårige, og rusrelatert vold. Den nasjonale satsingen på ansvarlig alkoholhåndtering følges opp ved samarbeidsmodellen MAKS uteliv nedre Glomma region med ulike forebyggende og kontrollerende tiltak.

Tiltak

MAKS uteliv nedre Glomma region gjennomføres som samarbeidsmodell i tråd med mål og håndbok.

Tverrfaglig kompetanse i kommunen innen bevilling, kontroll og sosialfaglig/forebyggende fagområder samhandler aktivt om ansvarlig alkoholhåndtering med vektlegging av folkehelseperspektivet.

Kommunen, politiet og andre samarbeider om innsats for trygt uteliv.

Årlig MAKS uteliv rapport presenteres politikere og politirådet.

Faste statusmøter mellom kommune og politiet.

Forebyggende møter og veiledning til utesteder og arrangører.

Sikre kompetanseheving innen ansvarlig alkoholhåndtering for alle involverte aktører. Gjennomføre kurs eller fagtemaer som er nødvendig for god kompetanse.

Benytte alkoholpolitiske retningslinjer som regulerende virkemidler for å redusere totalkonsumet, overskjenking og rusrelatert vold, samt bidra til trygge rusfrie arenaer for barn og unge.

3.3. ARBEID FOR Å REDUSERE BRUK AV RUSMIDLER FOR Å BEGRENSE FØLGESKADER

Dårlige oppvekst- og levekår øker risikoen for helseskadelige levevaner og utenforskap. Belastninger i barndommen påvirker hele livsløpet og kan gi økt risiko for bortfall fra utdanning og arbeidsliv, utenforskap og utvikling av psykiske og fysiske sykdommer. Å prioritere tidlige leveår er avgjørende for å påvirke folkehelse og levekår. Dette skal vi blant annet gjøre gjennom å prioritere tidlig innsats for barn og unge.

Tiltak

Svangerskapskontrollen har skadevirkninger av alkohol og rusmidler som tema.

Helsetjenesten følger opp barn i alder 0-5 år.

Styrke ungdomsforeldrerollen med rusforebyggende tema på foreldremøte.

Holdningskampanjer av MAKS uteliv til befolkningen for å bidra til et trygt og trivelig uteliv med redusert beruselsesgrad i nedre Glommaregion.

Styrke fastlegene sin kunnskap om skadevirkninger av alkohol hos voksne og eldre med eget tema på fastlegemøte.

Bidra til trygg oppvekst.

Tilrettelegge for rusfrie møteplasser, kultur aktiviteter og arrangementer.

Redusere debutalderen gjennom rusforebyggende temaer for elever og på møteplasser for unge.

Øke unges kunnskap om skadevirkninger av alkohol.

Rus er tema i skolehelsetjenesten og forebyggende tjenester i møte med ungdom.

SLT-modellen koordinere rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak.

Ungdata benyttes som grunnlag for politikere, ungdomsråd, politirådet, skoler, foreldre og tjenestene i utviklingen av rusforebyggende innsats.

Kommunen følger opp fylket sitt prosjektet for bedre og mer inkluderende avgangsmarkering.

4. KOMMUNEN SOM BEVILLINGSMYNDIGHET

Kommunen er gitt stor selvstendighet til å fastsette retningslinjer for innvilgelse av salgs- og skjenkebevillinger. Det er opp til kommunens skjønn å vurdere om det skal gis bevillinger, men avgjørelsen i den enkelte sak må treffes på et saklig grunnlag, og vedtakene må begrunnes. I loven er det tatt inn en rekke eksempler på hensyn kommunen kan vektlegge ved skjønnsutøvelsen. Det er viktig å merke seg at hensynene kan brukes som begrunnelse for å innvilge en søknad, og til å avslå.

Eksempel på hensyn kan være begrensninger i antall skjenkesteder, plassering og størrelse av disse, type virksomhet, krav til vakthold, alderssegment og næringspolitiske hensyn, egnethet mv. Kommunen behøver dermed ikke innvilge alle søknader som tilfredsstillende kravene, ut fra prinsippet om likebehandling.

Kommunen innhenter uttalelser fra;

- seksjon for helse og friskliv, som har ansvar for å vurdere bevillingspolitikken ut fra et sosialt- og helsemessig perspektiv
- skatteetaten/ om økonomiske forhold.
- politiet, som vurderer den politimessige siden ved en søknad.
 - o Politiet skal også uttale seg om vandel til bevillingssøker, styrer og stedfortreder, samt personer med vesentlig innflytelse på driften av selskapet.

I alkoholoven framgår det at skatte- og avgiftsmyndighetene, samt politiet, har en meldeplikt overfor bevillingsmyndighetene.

Det er kommunestyret som er tildelt ansvaret for å innvilge bevilling for salg og skjenking av alkohol. Kommunestyret kan delegere myndighet til å tildele bevillinger, samt fastsette tid for salg og skjenking. I Hvaler kommune er dette delegert til administrasjonen. Bevillingene kan innvilges fram til 30. september året etter kommunestyrevalget. Dette fordi det er nytt kommunestyre som skal utarbeide lokal alkoholpolitikk, som også innebærer å beslutte hvordan ny søknadsprosess skal gjennomføres.

4.1. GEOGRAFISKE OG ANDRE HENSYN

Geografiske begrensninger kan være et egnet styringsverktøy for hvilke etableringer Hvaler kommune ønsker. Barn og unges oppvekst er et satsingsområde innen helsefremmende og forebyggende arbeid. Å legge skjenkesteder til boligområder, i nærheten av barnehager, skoler, lekeområder og plasser der barn og unge oppholder seg mye kan være svært uheldig. Noen næringer ønsker å benytte skjenking av alkohol i sine lokaler ved forskjellige enkeltanledninger. Ulike hensyn må vurderes nøye opp mot hverandre, slik at det tas forebyggende hensyn ved tildeling av skjenkebevillinger, og at trygg oppvekst for barn og unge prioriteres.

4.2. NÆRINGSLIV

Hvaler skal være et attraktivt besøksmål hele året. Reiselivet har stor betydning for innbyggerne og Hvalersamfunnet året rundt. En måling for noen år siden viste at det i pinsehelgen var 30.000 personer på øyene, noe som er en markant økning fra kommunens 5000 fastboende. Hvaler kommune ønsker å være ett levende samfunn, med aktiviteter og tilbud ikke bare i sommerperioden. Det er ønskelig å bruke potensialet Hvaler øyene har fult ut hele året. Utelivsnæringen har stor betydning for kommunens omdømme og attraktivitet. Samvirke mellom kulturtilbud, næringsliv og uteliv må kontinuerlig styrkes.

Destinasjonsselskaet Visit Fredrikstad og Hvaler løfter utelivsnæringen i sin profilering av Hvaler, og gir jevnlig kompetanseløft til næringsaktørene i temaer som vertskap, produktutvikling mm. Den godt etablerte Hvaler Næringsforening jobber kontinuerlig med reiselivsstrategien «Hvaler hele året», i tett samarbeid med destinasjonsselskapet og kommunens næringsavdeling. Dette gjøres gjennom Destinasjonsrådet Hvaler, som ble opprettet i 2022. Rådet har fokus på utvikling av Hvalers reiseliv.

Et uteliv som karakteriseres som trygt, trivelig, variert, kompetent og med høy kvalitet vil bidra positivt. Fravær av vold og uro er en forutsetning for å lykkes. Tydelige og gode rammevilkår bidrar til å legge til rette for en langsiktig og seriøs næring for både ansatte og gjester.

Alkoholloven åpner for at næringspolitiske hensyn kan vektlegges når en søknad blir vurdert. Kommunens skjønnsutøvelse vil kunne gå på tvers av folkehelsekunnskap, lokale og nasjonale føringer for alkoholrelatert skadeforebygging. Skjønnsutøvelsen vil også kunne føre til en tilsiktet eller utilsiktet konkurransevridning. Disse forholdene tilsier varsomhet og strenge krav til saklighet, og til å begrunne skjønnsutøvelsen. Formålsparagrafen i alkoholloven skal være førende, samt målet om å redusere totalkonsumet av alkohol med 20 % innen 2030. Hensynet til barn og unge må vektlegges i kommunes skjønnsutøvelse. Det er legitimt for kommunen å legge vekt på andre samfunnsinteresser, og å vektlegge hensynet til miljø og kommuneutvikling. Det er viktig å være bevist på hvilke faglige grunnlag prioriteringer gjøres på, og at skjønn utøves innenfor definerte rammer.

I alkoholloven fremgår det at skatte- og avgiftsmyndighetene, samt politiet, har en meldeplikt overfor bevillingsmyndighetene. Dette skal være et godt virkemiddel for å styrke seriositeten i næringen og sikre faste arbeidsplasser. Dette ivaretas ved et tverretattlig og tverrfaglig samarbeid lokalt. Når det søkes om større arrangementer/festivaler, må det gjøres en helhetlig vurdering med et forebyggende perspektiv. Det er utarbeidet egen veileder for trygge større arrangementer i nedre Glommaregion.

En seriøs, kompetent og sunn næring bidrar til å gi kommunen et omdømme som et trivelig og attraktivt sted å være. Gode og forutsigbare rammevilkår og tydelig regelverk er en forutsetning for et trygt uteliv.

4.3. ORDEN OG TRAFIKK

Politiets anbefalinger om trafikale forhold skal tillegges stor betydning. Spesielt viktig er denne vurderingen for uteserveringer og etablissementer som på grunn av sin egenart vil samle et stort antall mennesker på utsiden ved f.eks. stengetid.

Politiet har et ansvar for å forebygge ruskjøring, blant annet ved gjennomføring av kontroller. Målrrettede kontroller gjennomføres på bakgrunn av etterretning. Synlig politi og tips fra publikum har betydning for oppfølging av hendelser. Hvaler kommune har fått fast politikontor i sommermånedene, noe som virker forebyggende i den mest hektiske perioden av året.

4.4. GJESTEHAVNER - BÅT

Hvaler kommune har flere gjestehavner hvor stemningen fort blir veldig god på sommeren. Alkohol påvirker overlevelsessjansen hvis man faller over bord. Nedkjøling er ofte en medvirkende årsak til at båtturen ender veldig ille. Blodkarene utvider seg i huden, og gir huden større gjennomstrømming av blod når man drikker. Derfor blir varmetapet større, og man blir fort kald. Man blir også dårlig på selvberegning, svømmetakene blir slappere og

evnen til å løse utfordringer dårligere. Kommunen må samarbeide med næring og politi for å forhindre at alvorlige ulykker skjer i havnene.

4.5. KOMMUNENS KONTROLLVIRKSOMHET

Kommunen og andre myndigheter har god dialog med utelivsbransjen. Dette skaper tillit og bidrar til at vi sammen finner gode løsninger på utfordringer og utforming av viktige rammevilkår for næringen. Kontroll av bransjen må oppleves som relevant og rettferdig for å sikre tillit. Myndighetene kontrollerer både anonymt, synlig, enkeltvis og flere myndighetsorgan i samordnet kontroll. Formålet med kontrollen er å avdekke brudd på regelverket for derigjennom sikre like rammevilkår og en seriøs næring.

Hvaler kommune bør utarbeide en egen instruks for kontroll med salgs- og skjenkebevillinger i kommunen. Det bør også utarbeides retningslinjer for rapporteringen. Kontrollen skal blant annet utføres med henblikk på de vilkår som er fastsatt i bevillingen.

Det er fastsatt i loven at en bevilling er gitt til et bestemt lokale og til en bestemt type virksomhet. Dersom en virksomhet foretar endringer i driftskonsept uten at endringen er godkjent av kommunen, bør bevillingen bortfalle. Dersom kontrollvirksomheten avdekker at et skjenkested er så uoversiktlig innredet at det er vanskelig å føre kontroll med skjenkingen, skal dette rapporteres. Dette kan bli tatt med i vurderingen ved søknad om fornyelse. Slike anmerkninger må bli gjort kjent for bevillingshaver.

5. INNSATSONRÅDER OG TILTAK

Hvaler har gjennom flere ulike innsatser lyktes med å skape et trygt og hyggelig uteliv blant annet gjennom arbeidet med samhandlingsmodellen MAKS uteliv Nedre Glomma. Og det gode samarbeidet med Hvaler næringsforening.

5.1. MAKS UTELIV I NEDRE GLOMMA REGIONEN

Kommunene i Nedre Glommaregionen, Hvaler, Fredrikstad og Sarpsborg startet et felles samarbeid med ansvarlig alkoholhåndtering i 2008. Samarbeidet ble forankret i kommunale vedtak, og i politiets virksomhetsplan. Samarbeidsforumet MAKS ble etablert i 2010. MAKS står for Myndighet, Ansvarlighet, Kontroll og Samarbeid, og er en møtearena mellom utelivsbransjen, myndighetsorganer og politikk. Den nasjonale satsingen på ansvarlig alkoholhåndtering følges opp ved samarbeidsmodellen MAKS uteliv nedre Glomma region med ulike forebyggende og kontrollerende tiltak

Målet med MAKS uteliv

- Et trygt og trivelig uteliv
- Unngå overskjenking og skjenking av mindreårige
- Hindre rusrelatert vold
- Bedre og mer effektiv kontroll
- Mest mulig lik praksis i kommunene
- Forutsigbarhet for bransjen

MAKS uteliv nedre Glomma ser effekt med færre hendelser med overskjenking på utestedene, få brudd på skjenking av mindreårige, og økt kompetanse hos serveringspersonell etter vilkår om e-læring, og stedlig ansvarlig vertskapskurs for leder. Det er en opplevelse av et bedre samarbeid mellom kommunene, politiet og utelivsnæring gjennom bruk av dialogmøter som vilkår. Samarbeid om et trygt og trivelig uteliv med ansvarlig alkoholhåndtering for både ansatte og gjester i regionen vektlegges av alle samarbeidsaktørene. Samtidig bidrar det nære samarbeidet mellom kommunene til både økt kompetanse i arbeidet, og mer lik praksis.

Samarbeidsmodellen og de forebyggende tiltakene som gjennomføres av MAKS uteliv nedre Glomma, har fått nasjonal oppmerksomhet. Flere kommuner ønsker å benytte tilsvarende modell for å styrke sitt arbeid med ansvarlig alkoholhåndtering.

Eksempel på tiltak og arbeidsmetoder gjennom MAKS-samarbeidet:

- Politiet arbeider etter en metode, MAKS orden, som handler om publikumskontakt og tett samarbeid med utelivsbransjen. Politiet er synlige i bybildet i helgene og går inn på utestedene for å forebygge uro og vold.
- Ved bekymringsmeldinger fra offentlige myndigheter/etater inviteres bevillingshaver til 3-partssamtaler for å iverksette forebyggende tiltak. I en 3-parts samtale møter bevillingshaver, kommunal saksbehandler, politiet og eventuelt representant fra annen myndighet/etat.
- Felles godkjenningsordning og opplæring av ordensvakter – ordensvakttiltaket.
- Økt fokus på kvaliteten på kontrollarbeidet og gjennomføring av målrettede kontroller.
- Organisering av større samordnede kontroller hvor flere myndighetsorganer deltar. Politiet i samarbeid med kommunen planlegger dette.
- Opplæring av ansatte i utelivsnæringen gjennom Ansvarlig Vertskapskurs, som både e-læring og stedlige lokalt tilpassede kurs. Dette gjøres i tett samarbeid med Helsedirektoratet og kompetansesenteret KORUS-Øst.

- Samarbeidet har vist seg svært nyttig for alle parter. De ulike parter lærer hverandre å kjenne og dette gir økt forståelse for hverandres roller.

5.2. ANSVARLIG ALKOHOLHÅNDTERING

Gjennom MAKS-samarbeidet jobber kommunen sammen om kursopplegget Ansvarlig Vertskap, hvor utelivsbransjen lærer å bli trygge i sin rolle for å forhindre overskjenking og skjenking til mindreårige. Målet er å sikre en ansvarlig alkoholhåndtering gjennom bedre myndighetsutøvelse, ansvarlig skjenkenæring og god kontroll. Ansvarlig alkoholhåndtering handler også om trygghet og folkehelse gjennom lokal forvaltning av alkoholpolitikken. Den nasjonale satsingen på ansvarlig alkoholhåndtering følges opp ved egne tiltak, og ved samarbeid i MAKS uteliv Nedre Glomma.

Tiltak

Alle som skjenker alkohol har gjennomført Ansvarlig Vertskapskurs e-læring.

Styrer og stedfortreder har deltatt på stedlig Ansvarlig Vertskapskurs.

Alle salgs og skjenkesteder deltar på kommunens dialogmøter.

Bevillingsmyndigheten og politiet samarbeider med natteravnene som trygghetsskapende tiltak for ungdommer.

5.3. TRYGGE ARRANGEMENTER OG FESTIVALER FOR BARN OG UNGE

Hvaler kommunen har virkemidler for å sikre at barn ikke blir eksponert for alkoholbruk i det offentlige rom. Kontrollvirksomheten skal kontrollere at det ikke blir skjenket til mindreårige på utesteder og festivaler. Kommunen vil ha en særlig oppmerksomhet til arrangementer hvor det forventes mindreårige, og hvor det samtidig skal skjenkes alkohol.

Tiltak

Arrangører og bevillingshavere må levere en ROS analyse som blant annet beskriver hvordan de ivaretar barn og unge under arrangementet.

Alkoholforbud på arrangementer som er rettet mot barn og unge.

Generelt vil kommunen oppmuntre til alkoholfrie arrangementer.

5.4. STØY

Støy er et miljøproblem som rammer svært mange mennesker. Støyforurensning bidrar til redusert velvære, mistriivsel og påvirker derfor folks helsetilstand. Kommunen er ansvarlig for å ivareta støyhensyn i arealplan etter plan- og bygningsloven. Retningslinjene i planen gir anbefaling om hvordan støy skal behandles etter loven. Uønsket lyd fra trafikk, tekniske installasjoner og nabolagsaktiviteter kalles ofte miljøstøy. Dette er støy som ikke normalt kommer opp i hørselsskadelige lydnivåer for berørte naboer, men kan gi betydelig plage og redusert trivsel. Plagethet er den mest studerte virkningen av miljøstøy. Det å være plaget av støy er en følelsesmessig reaksjon, gjerne knyttet til forstyrrelse av søvn, hvile, kommunikasjon eller konsentrasjon.

Umiddelbare virkninger av miljøstøy, som plage og aktivitetsforstyrrelser, er godt dokumentert. Innføring av røykeforbud innendørs kombinert med uteservering har ført til at gjestene på et utested i større grad enn tidligere går ut og inn av lokalene. Dette fører til at musikk som spilles innendørs lett siver ut og oppleves som sjenerende for naboer, særlig fordi det skjer på kvelden eller natten. Uteserveringen må ikke ha dører og/eller vinduer åpne slik at sjenerende støy slipper ut. Dersom dette ikke er mulig å få til må det gjøres støydempende tiltak.

Tiltak

Kommunen har bestemmelser om at musikk på uteserveringen ved skjenkesteder og festivaler/arrangementer skal skrus helt ned eller avsluttes kl. 23.00, og at lydnivået skal være dempet.

Kommunen begrenser antall arrangementer som gir mye støy for å hindre støyplager.

Kommunen oppfordrer til dempet musikk og lyd fra uteserveringer på merkedager før kl. 15.00.

5.5. UNIVERSELL UTFORMING

Utelivsbransjen spiller en viktig rolle for at kommunen skal oppleves som inkluderende for alle. Hvaler kommune vil ta en aktiv rolle i å veilede bransjen slik at serveringsstedene i størst mulig grad er universelt utformet. Det kan handle om plassering av bord med ekstra plass mellom og generell bevisstgjøring om å ta hensyn til hverandre. Universell utforming av lokaler ivaretas av bygnings- og reguleringsavdelingen ved behandling av saker etter plan- og bygningsloven.

Tiltak

Kommunen veileder utelivsbransjen om universell utforming.

Samarbeider med Helse og Friskliv, og Areal og byggesak.

5.6. AV-OG-TIL

Mange kommuner velger å definere seg som AV OG TIL kommune. Organisasjonen setter spesielt fokus på områder innenfor folkehelse, barn og unge, båt og sjøliv, ungdom og alkohol, og idrett. Å kommunisere til kommunens innbyggere både at alkohol ikke passer inn i ulike sammenhenger og at noen situasjoner er mer risikofylte er en del av det forebyggende arbeidet. Flere mener at alkohol må kunne nytes der de selv mener det er greit. Det innebærer at det gjenstår færre alkoholfrie soner. Samtidig oppfatter mange at alkoholbruken forstyrrer eller gjør det utrykt. Hvaler kommune er per i dag ikke en av-og-til kommune

Tiltak

Kommunen bør vurdere å bli en AV og TIL kommune.

5.7. ARBEIDSLIVSKRIMINALITET – LOVLIG ARBEIDSKRAFT, ANSTENDIGE ARBEIDSVILKÅR, HERUNDER MINSTELØNN

Alkoholloven krever at bevillingshaver, og personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten, må ha utvist uklanderlig vandel når det gjelder alkohollovgevingen, bestemmelser i annen lovgivning som har sammenheng med alkohollovens formål, samt skatte-, avgifts- og regnskapslovgivningen. Formålet med vandelskravet er å hindre ulike former for kriminalitet, særlig økonomisk kriminalitet, samt å skape rettferdige konkurranseforhold. Bekjempelse av arbeidskriminalitet er en viktig oppgave for bevillingsmyndigheten og andre samarbeidende myndigheter som politi, skattemyndigheter og arbeidstilsyn.

Tiltak

Samarbeider med politiet, arbeidstilsynet og andre relevante myndigheter om å avdekke brudd på lovgivningen.

Kommunen vurderer egnethet til bevillingshavere som driver i strid mot regelverk, etiske retningslinjer og normer.

Like konkurransevilkår er viktig for en seriøs og bærekraftig næring. Det forutsetter at alle følger lover og bestemmelser, betaler skatter og avgifter som blir pålagt og lønner sine ansatte med minimum vedtatt minstelønn for bransjen. Anstendig lønn er en forutsetning for et anstendig arbeidsliv og bidrar til mer stabil arbeidskraft og dermed økt kvalitet, samt økonomisk sikkerhet for den enkelte arbeidstaker. Utelivsnæring er for mange det første møtet med arbeidslivet. Det forplikter næringen til ansvarlighet og ryddighet.

Tiltak

Samarbeider med arbeidstilsynet og arbeidslivsorganisasjoner for å avdekke avvik.

Brudd på arbeidslivsreglene vil føre til en vurdering av bevillingshavers egnethet og kan føre til inndragning av bevilling

6. RETNINGSLINJER FOR SALG OG SKJENKING AV ALKOHOL

Hvaler kommune skal føre en alkoholpolitikk som bygger opp under alkohollovens formål; å begrense i størst mulig uttrekning de samfunnsmessige og individuelle skadene som alkoholbruk kan innebære. Retningslinjene skal sees i et folkehelseperspektiv, men også et næringspolitiskperspektiv.

Salg og skjenking av alkoholholdig drikke krever bevilling (jfr. Alkoholoven kap. 3, 4) Det gis bevilling:

- innenfor en definert bevillingsperiode
- for en bestemt del av året
- for en bestemt anledning (enkeltandledning)
- for et sluttet selskap (ambulerende bevilling)

Salgs- og skjenkebevillinger etter alkohollovens § 1-6 første og annet ledd gis for perioder inntil fire år med opphør senest 30. september året etter at nytt kommunestyre tiltrer.

Retningslinjer for salg og skjenking av alkohol er et styringsverktøy for administrasjonen, politikere, og næringslivet.

6.1. BEVILLINGSHAVER, STYRER OG STEDFORTREDER

Bevillingshaver og styrer/stedfortreder er ansvarlig for å sikre en forsvarlig alkoholhåndtering og trygg drift. Det innebærer at salg og skjenking skal foregå i overensstemmelse med alkoholoven, og bestemmelser gitt med hjemmel i den samt at alle ansatte har nødvendig opplæring. Bevillingshaver, styrer og stedfortreder er ansvarlige for at ansatte ikke konsumerer alkohol eller bruker ulovlige rusmidler på jobb. Manglende etterlevelse kan medføre brudd på kravet om forsvarlig drift jf. Alkohollovens § 3-9 og 4-7.

- Styrer og stedfortreder har ansvaret for at utøvelsen av salg og/eller skjenking er i tråd med regelverket.
- Bevillingsmyndigheten forventer at styrer eller en stedfortreder er tilstede i åpningstiden, spesielt på tidspunkt hvor risiko for avvik er stort.
- Virksomhetene kan søke bevillingsmyndigheten om godkjenning av flere stedfortredere.
- Det skal være tydelig hvem som har ansvar når styrer/stedfortreder ikke er til stede.

6.2. VANDEL OG EGNETHETSVURDERINGER

En bevillingshaver og personer med vesentlig innflytelse over driften skal ha plettfri vandel slik alkohol- og serveringsloven forutsetter. Det stilles krav til at lover og bestemmelser om økonomi, minstelønnsordningen og arbeidslivet generelt blir fulgt. I vurderingen om bevilling skal innvilges skal også egnetheten vurderes. Kommunen kan gi bevilling for en begrenset periode for å kunne gjøre en ny vurdering etter et gitt tidsrom, f.eks. ett år. Brudd på regelverket vil kunne føre til at kommunen vurderer bevillingshaver som uegnet til å ha/få bevilling.

6.3. DET GIS IKKE SKJENKEBEVILLING TIL FØLGENDE

- Arrangement der målgruppen er barn.
- Arrangementer som det kan forventes at arrangørene eller en viss andel av gjestene tilhører organisert kriminalitet.
- Gatekjøkken, kiosker, flyttbare serveringssteder og lignende.

6.4. SÆRSKILTE OMRÅDER

Det skal utarbeides en risikoanalyse, i henhold til alkohollovens forskrift kapittel 8. som inneholder tiltak for skjerming av barn og unge, risiko for ordensforstyrrelser, støy og trafikale forhold.

Dette skal gjelde for søknader om bevilling fra steder som:

- ligger i nærheten av skoler,
- ligger i nærheten av idrettsanlegg,
- ligger i rene boligområder,
- er plassert i eller tett ved alkoholfrie fritidstilbud,
- er knyttet til idrettsarrangement og arrangement i forbindelse med idrettslige aktiviteter, for eksempel sykkelritt og skiløp mv.

6.5. 18-ÅRS STEDER

- Det skal utarbeides en risikoanalyse, i henhold til alkohollovens forskrift kapittel 8.
- Det skal opprettes et forpliktende og tett samarbeid med politi og kommune.
- Det skal foretas en vurdering av antall vakter av politiet.

Politiet kan bidra med innspill og veiledning ved planlegging og utforming av 18-årssteder, med tanke på sikkerheten for publikum og tryggheten for barn og unge.

6.6. IDRETTSARENAER

- Det skal utarbeides en risikoanalyse, i henhold til alkohollovens forskrift kapittel 8.
- Det skal stilles vilkår om tydelig avgrensing av skjenkeområdet
- Stedet må ha et mattilbud.
- Det er ikke tillatt med skjenking eller konsumering av alkohol når idrettslige aktiviteter/ kamper/treninger med mere foregår.
- Det kan skjenkes fram til kampstart, i pauser og etter kampslutt.

6.7. ANDRE AKTIVITETSARENAER SOM FOR EKSEMPEL BOWLINGHALL OG LIGNENDE

- Det gis kun skjenkebevilling for alkoholgruppe 1 og 2 (inntil 22 volumprosent alkohol).
- Områder i arenaen/hallen/bowlinghallen med skjenkebevilling skal ha 18-års aldersgrense.
- Dersom det skal skjenkes alkohol ved for eksempel bowlingbanene skal det være 18-års aldersgrense. Dette kan gjøres ved at bowlinghallen setter aldersgrense fra et klokkeslett for hele arenaen/hallen eller for en avgrenset del av lokalet.
- Det skal ikke foregå skjenking i områder der barn og unge er tilstede.
- Vilkår for den enkelte aktivitetsarena/bowlinghall og skjenkeområder følger av bevillingsdokumentet.

6.8. FESTIVALER/STØRRE ARRANGEMENTER

Søknader om festival eller et større arrangement berører mange ulike virksomheter i kommunen avhengig av type arrangement, hvor det skal være, målgruppe, antall besøkende, skjenkebevilling mv. Politi, helse og brann vil også involveres. Generelt for behandling av slike søknader gjelder følgende:

- Søknad om festivaler/større arrangementer skal sendes politiet for godkjenning. Politiet skal også vurdere krav om godkjente ordensvakter og behov for polititjenestemenn på bakgrunn av konsept/risiko/antall gjester mv. (jf. politiloven § 11).
- Søknad om skjenkebevilling skal sendes kommunen. Behandlingstiden for en slik søknad er 8 uker. Søknad sendt senere enn 8 uker før oppstart av arrangement kan ikke forventes å bli ferdigbehandlet i tide.
- Spørsmål knyttet til musikk og spilletid skal sendes kommunen.

Festivaler og store arrangement med skjenkebevilling krever ekstra fokus på ansvarlig alkoholhåndtering og alderskontroll. Det skal derfor stilles strenge krav og vilkår

- Maks 5 alkoholenheter per kjøpstilfelle og person.
- 20 års aldersgrense på VIP-områder hvor det skjenkes alkoholgruppe 3.
- Backstage er en del av skjenkeområdet.
- Glassflasker er ikke tillatt på festivalområdet, men det er tillatt på/i VIP-området.
- Styret og/eller stedfortreder med kunnskapsprøven i alkoholoven skal være tilstede så lenge festivalen varer.
- Ansatte og frivillige som skal skjenke alkohol skal alle ha gjennomført og bestått e-læringskurset i ansvarlig vertskap.
- Tilstrekkelig vakthold, vurderes i samarbeid med politiet.
- Det må foreligge en risikoanalyse fra arrangør.
- Et møte i forkant av festivalen/arrangementet med politi, brann og kommune med fokus på ansvarlig alkoholhåndtering.
- I etterkant av festivalen bør det gjennomføres et evalueringsmøte. Dersom det har vært avvik etter alkoholoven skal det gjennomføres evalueringsmøte for å forebygge nye brudd neste gang.
- Det er ikke tillatt med musikk ute etter kl. 23.00 på hverdagene og kl. 24.00 natt til lørdag, natt til søndag og dager før hellig- og høytidsdager. Kommunen kan begrense spilletiden etter en helhetsvurdering av blant annet den totale opplevde belastningen for innbyggerne.
- En søknad om dispensasjon fra spilletiden på hverdagene må behandles politisk, etter uttalelsene fra «miljø og landbruk» og politiet. En dispensasjon kan kun gis til kl. 24.00 og vil kun kunne gis ved spesielle anledninger eller når det foreligger særlige grunner.

6.9. SALGSBEVILLING, NETTSALG OG HJEMLEVERING

Butikker og nettbutikker som får innvilget salgsbevilling for hentepunkter og hjemlevering av alkohol må til enhver tid innrette seg etter de regler som følger av alkoholoven og retningslinjer vedtatt av Hvaler kommune.

Bevillingshaver er ansvarlig for at ansatte som utleverer alkohol har fått grundig opplæring om lovverket. Dette gjelder også hvis det blir benyttet uavhengige speditører i forbindelse med utlevering. Styret og stedfortreder skal ha gjennomført og bestått kunnskapsprøven for salg i alkoholoven (alkoholoven § 1-7 c). Kommunen kan innhente statistikker for hjemlevering og utlevering ved hentepunkter ved behov.

6.9.1. ALDERSKONTROLL, LEGITIMASJONSPLIKT, HENTEPUNKTER OG KONTROLL

Det kreves at nettbutikkene etablerer gode rutiner for alderskontroll.

- Legitimasjon må fremvises ved utlevering.

- Hvis legitimasjon ikke kan fremvises eller hvis den ansatte er i tvil om gyldigheten av legitimasjonen, skal alkoholholdige varer ikke utleveres.
- De bestilte varene skal kun leveres til mottakeren som har bestilt varene.
- Alle alderskontroller og eventuelle avvisninger skal registreres og utleveres kommunen ved forespørsel. Tidspunkt for når alderskontrollen ble foretatt skal fremkomme.
- Det er ikke tillatt å sette igjen kundeordre med alkoholholdige varer, uten at mottaker er fysisk tilstede ved overleveringen.
- Salg og utlevering til person som er rusmiddelpåvirket
- Det er forbudt å utlevere alkohol til person som er rusmiddelpåvirket
- Den som foretar utleveringen må foreta en vurdering av om personen det skal utleveres til oppfyller dette kravet.
- Vurderingen må foretas både ved hjemlevering og ved hentepunkt.
- Salgs- og utleveringstid
- Salg av alkoholholdige varer i Hvaler kommune følger maksimaltid i alkoholloven § 3-7
- Nettbutikken må opplyse om salgs- og utleveringstider ved bestilling.
- Det er tillatt å bestille alkohol i nettbutikken utenom salgstidene.
- Utleveringen av alkohol må finne sted innenfor salgstidene til Hvaler kommune.

Salgskontroll

- Kontrollør kan møte opp ved hentepunktene for å foreta kontroll med at utleveringen skjer i overensstemmelse med loven og bevillingen som er gitt.
- Kontrollør kan gjennomføre kontroll ved hovedkontoret før utkjøring.
- Kontrollør kan være med på hjemlevering av alkoholholdige varer.
- Kommunen kan be om adresse og tidspunkt for utlevering av alkoholholdige varer i Hvaler for å observere ved utlevering.
- Forbruker må krysse av ved bestilling av alkoholholdige varer i nettbutikk om at «kommunen kan få utlevert din adresse, tidspunkt for utlevering og møte opp for kontroll» (grunnet personvernloven).

Hentepunkter for utlevering

- Hentepunkter for utlevering av alkohol skal godkjennes av kommunen.
- Godkjenning av hentepunkter skal vurderes etter samme retningslinjer som gjelder for salgs- og skjenkebevillinger.
- Alderskontroll må utføres på lik linje som i butikk med salgsbevilling.
- Ubetjent utlevering av alkoholholdig drikk er ikke tillatt.
- Hentepunkt på/ved bensinstasjon er ikke tillatt

Salgstider for alkohol.

- Det er alkohollovens § 3-7 som regulerer salgstidene for alkohol i butikk opp til 4,7 volumprosent.
- Hvaler kommune har besluttet å følge lovens maksimaltid.

6.10. UTESERVERING

Skjenkebevillingen til uteserveringer gis til et bestemt område. Antall kvadratmeter og antall gjesteplasser fremkommer av bevillingsdokumentet. Området skal være tydelig markert av kontrollhensyn og for at ansatte og publikum skal vite hvor skjenkeområdet er. Uteservering i tilknytning til et skjenkested får bevilling etter samme krav og for samme periode. Det kan settes individuelle begrensninger i skjenketiden/åpningstiden.

- Det vil normalt være tillatt å opprette egen utskjenking på uteserveringsområdet, da dette regnes som en del av skjenkebevillingen.
- Dersom kommunen på grunn av spesielle omstendigheter må ta arealet i bruk på kort varsel, vil leieavtalen bli hevet for det nødvendige tidsrom. Det er et generelt vilkår at uteserveringen ikke skal hindre alminnelig ferdsel.
- Det er et generelt vilkår at uteserveringen ikke skal være til hinder for alminnelig ferdsel.

6.11. MUSIKK, SPILLETID OG STØY

Det er ikke tillatt med musikk eller høy lyd på uteserveringer etter kl. 23.00. I dette ligger at det generelle støynivået skal oppleves som senket etter dette klokkeslettet. Musikk skal være for gjestene på stedet og ikke til sjenanse for andre, eller bære preg av å være et «lokkemiddel» for å få gjester til stedet.

- Kommunen oppfordrer til dempet musikk og lyd fra uteserveringer på merkedager før kl. 15.00

Kommunen kan pålegge støydempende tiltak, enten av bygningsmessig karakter eller teknisk utstyr til musikkanlegg eller lignende. Spørsmål om musikk, spilletid og støy kan rettes til virksomhet Miljø og landbruk i Fredrikstad kommune.

6.12. ALDER OG ALKOHOLGRUPPER FOR STEDER MED FASTE BEVILLINGER

Kommunens krav til aldersgrenser skal vurderes ut ifra konsept/arrangement/risiko. Aldersbegrensning vil følge av bevillingsdokumentet. Vilkårene er:

- 18 års aldersgrense på steder med bevilling for gruppe 1 (inntil 4,7 volumprosent) og 2 (inntil 22 volumprosent).
- 20 års aldersgrense på steder med bevilling for gruppe 3 (inntil 60 volumprosent).

- Det kan i særlige tilfeller søkes om 18-års grense for steder med 20-års grense. Det er ikke tillatt å skjenke alkoholgruppe 3 under slike arrangementer, politiet skal konsulteres.
- Bevilling kan gis til spisesteder uten aldersbegrensning inntil kl. 24.00.
 - Det gjøres unntak for aldersgrensene når mindreårige er gjester sammen med foresatte på spisesteder og for eksempel for familie-/kulturarrangement.
 - Begrepet foresatte tolkes vidt, eksempelvis vil arbeidsgiver, trener, foreldre eller andre ansvarlig voksne kunne regnes som foresatte i denne sammenheng.

6.13. VAKT

Politiet og kommunen kan, med hjemmel i politiloven og vilkårsadgangen i alkoholloven, pålegge en virksomhet å ha ordensvakter. Dersom skjenkestedet selv velger å etablere en egen vaktordning, skal det være godkjent i henhold til lov om vaktvirksomhet.

6.14. OMSETNING/BEVILLINGSGEBYR

Omsetningsoppgaven skal være undertegnet av revisor eller regnskapsfører, og sendes kommunen innen satt frist. Bevillingsgebyret fastsettes i samsvar med departementets forskrifter om beregning og innbetaling. Kommunen følger makssatsene.

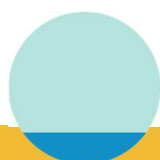
6.15. ANSVARLIG VERTSKAP/ANSVARLIG VERTSKAP E-LÆRING

Det settes som vilkår at alle som jobber med skjenking i utelivsnæringen har gjennomført og bestått e-læringskurset i ansvarlig vertskap. Målet er å sikre en ansvarlig alkoholhåndtering og forebygge rusrelatert vold, ved ikke å skjenke mindreårige og åpenbart påvirkede gjester.

Styrer og stedfortreder skal i tillegg ha gjennomført et dagskurs i ansvarlig vertskap, som kommunen arrangerer, innen ett år etter at godkjenning er gitt.

6.16. DIALOGMØTE

Virksomhetene plikter å delta med én representant på dialogmøter som kommunen innkaller til.

6.17. KONTROLL

Kommunen skal målrette sine kontroller gjennom å planlegge og utføre salgs- og skjenkekontroller på tider og steder hvor faren for brudd er størst.

- Salgs- og skjenkekontrollene skal styrkes for å hindre salg og skjenking av alkohol til mindreårige.
- Kommunen oppfordrer salgsstedene til å kreve legitimasjon fra alle som er under 25 år. Dette skal merkes tydelig i butikklokalene og på skjenkestedene.

6.17.1. SAMORDNET KONTROLL

Samordnede kontroller er et av de mest effektive tiltakene i MAKS. Kontrollene planlegges i fellesskap på tverretatlige møter, og gjennomføres fire til seks ganger i året.

Samarbeidspartnere er kommunale og statlige myndigheter med kontroll og tilsynsoppgaver av skjenke- og serveringssteder, så som toll, arbeidstilsyn, mattilsyn, byggesaksavdeling, branntilsyn, Skatt Øst, NAV Kontroll i tillegg til politiet og kommunens fagansvarlige for salgs- og skjenkebevillinger. På møtene avtales det også felles kontroller på tvers av kommunegrensene. I tillegg vurderes om det er behov for spesiell «sesong-innsats» knyttet til julebord, russetid, festivaltid med videre.

6.17.2. IK-ALKOHOL

Alle salgs- og skjenkesteder må ha et system og rutiner for å sikre at alkoholregelverket overholdes. God internkontroll gir enklere drift, tryggere ansatte og fornøyde gjester. Det vises her til guide til god internkontroll (<https://helsedirektoratet.no/folkehelse/alkohol/guide-til-god-internkontroll-etter-alkoholloven>).

IK-alkohol er et verktøy for å etablere gode interne rutiner for å forebygge brudd på alkoholloven og regelverket. Kommunen avtaler tid med bevillingshaver for gjennomgang og kontroll av internkontrollen som en del av veiledningsplikten. Denne formen for dialogbasert kontroll gjør at kommunen og bevillingshaverne blir bedre kjent med hverandre, og gjør det lettere å ta kontakt om det oppstår utfordringer.

6.18. TRE-PARTSSAMTALER

I en tre-partssamtale møtes bevillingshaver, kommunal saksbehandler, politiet og eventuelt representant fra annen myndighet/etat. Ved bekymringsmeldinger fra politi og andre etater/myndigheter, og ved avdekkede brudd på alkoholloven og regelverk, vil kommunen invitere bevillingshaver til en tre-partssamtale. Målet med samtalen er å se på årsaken til at brudd skjer/har skjedd, og gjennom veiledning bidra til å forebygge nye brudd.

6.19. SKJENKETIDER

	<i>Søndag – torsdag</i>		<i>Fredag – lørdag</i>	
	<i>Fra kl.</i>	<i>Til kl.</i>	<i>Fra kl.</i>	<i>Til kl.</i>
Gruppe 1	08:00	02:00	08:00	02:00
Gruppe 2	08:00	02:00	08:00	02:00
Gruppe 3	13:00	02:00	13:00	02:00

Gruppe 1: Drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol (øl)

Gruppe 2: Drikk som inneholder over 4,7 volumprosent og mindre enn 22 volumprosent (vin)

Gruppe 3: Drikk som inneholder mellom 22 og 60 volumprosent alkohol (brennevin)

Åpningstid er inntil 30 min lenger enn skjenketiden, da skal også uteserveringsområdene være stengt og ryddet.

6.20. SALGSTIDER

SALGSTIDER					
<i>Mandag – fredag</i>		<i>Dag før søndag og helligdag</i>		<i>Påske, pinse, jul- og nyttårsaften</i>	
<i>Fra kl.</i>	<i>Til kl.</i>	<i>Fra kl.</i>	<i>Til kl.</i>	<i>Fra kl.</i>	<i>Til kl.</i>
08:00	20:00	08:00	18:00	08:00	17:00

Salg av øl og rusbrus tillates ikke på søn- og helligdager, 1. mai og 17. mai.

6.21. VINMONOPOLET

Kommunestyret fastsetter det høyeste antall utsalgssteder for A/S Vinmonopolet innen kommunen og godkjenner deres beliggenhet. Åpningstiden for A/S Vinmonopolets utsalgssteder fastsettes av departementet.

6.22. RULLERING AV PLANEN

Planen skal rulleres hvert 4. år med nytt kommunestyre

7. VEDLEGG OG REFERANSELISTE

Kildehenvisninger

- Av og Til [Av-og-til - Vi jobber for godt alkovevt - Av-og-til \(avogtil.no\)](#)
- Folkehelseinstituttet [Rusmiddellidelser - FHI](#)
- Folkehelseinstituttet [Alkohol og andre rusmiddel - FHI](#)
- Alkoholstrategi [Nasjonal alkoholstrategi \(regjeringen.no\)](#)
- Folkehelsemeldinga — Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar [Meld. St. 15 \(2022–2023\) - regjeringen.no](#)
- Folkehelsemeldingen - Mestring og muligheter [Meld. St. 19 \(2014-2015\) - regjeringen.no](#)
- Nasjonal alkoholstrategi 2023-2030 [Nasjonal alkoholstrategi \(2021–2025\). En helsefremmende og solidarisk alkoholpolitikk. - regjeringen.no](#)
- Folkehelsesloven [Lov om folkehelsearbeid \(folkehelsesloven\) - Lovdata](#)
- Alkoholloven [Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. \(alkoholloven\) - Lovdata](#)
- Ungdata undersøkelser [Rapporter - Ungdata](#)
- Kommunalt kompetansesenter for rus [Kommunalt planarbeid | KORUS](#)
- Helsedirektoratet [Alkoholbruk - Helsedirektoratet](#)
- Helsedirektoratet [Alkohol – lokalt folkehelsearbeid - Helsedirektoratet](#)
- Politivedtekter [Forskrift om politivedtekt, Hvaler kommune, Østfold - Lovdata](#)
- Forskrift alkohol [Forskrift om skjenke- og salgstider for alkoholholdige drikker, Hvaler kommune, Østfold - Lovdata](#)
- FN's bærekraftsmål nr 3 [God helse og livskvalitet \(fn.no\)](#)
- Forskning [Forskere har oppsummert 150 studier om hva øl, vin og sprit gjør med hjernen \(forskning.no\)](#)
- Studentenes helse- og trivselsundersøkelse [Om Studentenes helse- og trivselsundersøkelse \(SHoT\) 2022 - FHI](#)
- SSB Utsatthet og uro for lovbrudd, levekårsundersøkelsen 2015 [Utsatthet og uro for lovbrudd, levekårsundersøkelsen - Tidligere publisert - SSB](#)
- Hvaler hele året [Hvaler - Hvaler kommune vedtar reiselivsstrategien «Hvaler hele året»](#)
- MAKS uteliv – veiledning, kunnskapsformidling og rusforebyggende tiltak [MAKS - Fredrikstad kommune.](#)
- Nasjonal kunnskapsnettverk: [Ansvarlig alkoholhåndtering - Helsedirektoratet](#)
- Tilbud fra Hvaler kommune - [Hvaler - Rus- og psykiske helsetjenester](#)
- Helsedirektoratet IS-0327: Musikkanlegg [Layout 1 \(helsedirektoratet.no\)](#)

Relevante helse- og sosiale mestringstiltak for eldre, voksne, barn og unge er bekrevet i:

- [kommuneplanens-samfunnsdel-vedtatt-den-17.06.2021.pdf \(hvaler.kommune.no\)](#)

